

**Mo:fo:s We Fo:l Eyo:
Kolosi
Kaluka:isalemo: Sa:sa:liga:fo:
Asuluma:no: Towo: We**

Kolosi amisa:n a:no: A:sia Maina hen a:na elen. Amisa:n a:no: A:fesa:s amisa:n o:lia:yo: ko:na:ma dowo:. Fo:l eyo: Kolosi sa:s a:no: mo: mo:mo:do:. Ko:sega Fo:l e A:fesa:s a:na ilikiyo:, eyo: kalu nolo: sa:s nanog dima:ki A:sia hen a:na iliga:felo: ko:lo:, kalu nolo: Kolosi amisa:n a:na ha:na:sa:ga:, sa:s nanogo: a:na dia:len.

Tif amio: madalilo: widan kalu nolo: Kolosi sa:s us a:na tinda:sa:ga:, tilidabu ililo:wo: no:nolo alitaki, hala wida:lab. Ililo: hala wida:lab ko:lo: sio: a:no: da:da:sa:ga:, Fo:l eyo: tilidabu ililo: a:no: ko:lo: halale alitakiyo: mo:fo:s we a:na sa:sa:liga:fo:.

Mo:fo:s sa:sa:lo: wenamio: Fo:l eyo: a:la:wido:. Kelego: tambo da:lab wema: misa:yo: Keliso E ko:lo: a:lab. Keliso imilise eyo:sa nio: tambo a:ma:la: gasilia:ib, ko:lo: ni asuwa:fa:no: tog nolo: mada aundo:ma dowo: ko:lo:lab. Keliso eya ilikiyo:, Gode eyo: kelego: tambo we e fa:la:do alifa:. A:la:ta:ga: Keliso elo: nanog dimido: a:namio:, Gode eyo: kelego: da:lab we tambo a:ma:la: ene dia:ib. Keliso e ni usa a:lab, a:la:ta:ga: nio: kaluka:isale ho:gi ta:taki, ene man a:no: ko:lo: kudu ha:na:melea:ki ta:fo:.

Fo:l eyo: mo:fo:s we sa:sa:la:sa:ga:yo:, kalu a:la:, Tikikus o:lia: Onesimus o:lia:mo: dimi

ko:lo:, a:la:ma:yo: dia:ha:na:sa:ga:, Kolosi kaluka:isalemo: dimi. A:la:ta:ga: Fo:l eyo: Onesimus welo: doba:da:yo: mo:fo:s nowo: ko:lo: sa:sa:la:sa:ga: Filemonbo:wo: iliga:fo:.

¹ Ne Fo:l, ne Godeya: enedo: asulab a:na ilikiyo:, Ya:su Kelisowa: enedo: iliga:felo: kalu nowo: ne ko:lo: fa:la:dowo:. Nao Timoti naino: mo:fo:s we sa:sa:lo:l.

² Naino: mo:fo:s we Godeya: ene malilo: kaluka:isale Kolosi amisa:n a:namilo: sab o:mo: sa:sa:liga:to:l. Gio: Keliso amio: tilida:da:sa:ga:lo:, ene nanogdo: dimida:labo: gi o:m.

Do Gode eyo: ene ha:fo: disa:lan man o:lia: ha:salo: mesa:no: man a:no:lia:yo: gi o:lia: doma:ki, dulugu so:lo:l.

Kolosi kaluka:isaleyo: Ya:su amio: hendele tilidabu

³ Naino: Alan Ya:su Kelisowa: iya Godemo: dulugu sa:lakiyo:, ho:lenu: tambo gio: ko:lo: asulakiyo:, mada o:m a:la:sa:la:sen.

⁴ Mada o:m a:la:do: sa:la:seno: mo:wo: we. Gililo: Ya:su Keliso amilo: tilidabu a:no:lia:, a:la:ta:ga: gililo: tilidabu kaluka:isale nol o:lia:lo: ha:fo: disa:la:lab a:no:lo: na:no: dabu.

⁵⁻⁶ Godeya: to nafa a:no: gilo:wa fa:la:dowabikiyo:, gio: to hendele a:no: da:da:sa:ga: a:na tilidabu. A:la:fo:ko:lo: kelego: nafa ko:lo: Godeya:lo: dimidalia:ga:lo: Hebenelo: dia:fo:lab a:no: giliyo: hendele dia:no: a:laki asula:sa:ga: ha:sa yasisab. A:la:do: gab a:na ilikiyo:, gili tilidabu o:lia: ha:fo: disa:lan man

a:no:lia:yo: gili asulo: us amio: a:na fa:la:dowa:lab.
 Henfelo: we tambo amio: Godeya: to nafa
 a:no: fa:la:dowakiyo:, fowo: modo: heda:lab.
 Gio: Godeya: ha:fo: disa:lan man a:no: tamina
 da:da:sa:ga:lo: asululiab a:na a:la:ta:ga:yo:, fowo:
 gi amio:lo: heda:i ya:lab.

⁷ To nafa a:no: Ebafeles eyo: gimo:wo: wido:
 ko:lo:, gio: tambo asululi ko:lo:lab. Ebafeles e ni
 o:lia:lo: madali nanogdo: dian kalu imilig nowo: e
 ko:lo: niliyo: e alan asulo:. Eyo: nio:, asuwa:takiyo:
 Godeya: nanogo: hendele difo:ko: ha:na:lab.

⁸ Eyo: Godeya: Mamayo: giya dota:ga:lo: tilidabu
 kaluka:isale nol o:lia:yo: ha:fo: disa:la:sen a:no:
 na:nbo:wo: malolomeabe.

*Kolosi kaluka:isaleyo: halale alifoma:ki, dulugu
 sio:*

⁹ A:la:go:ko:lo: ho:len gililo: man nafa dim-
 idab a:la:do: dabulo: a:na a:la:ta:ga:yo:, naino:
 gio: asulaki, Godemo:wo: towo: safo:ko: ya:lo:l.
 Mama Malilo: eyo: asuluma:no: nafayo: gimo:
 dimiab amio:, Godeya: enedo: asulab a:no: gi
 amio: ililita:ga: asululima:ki dulugu sa:la:lo:l.

¹⁰ A:la:gab amio: gio: Alan elo: asulab o:leau
 kudu ha:na:liki, kelego:wo: tambo gililo: dim-
 idab amio:, e sagalema:ki dimidama:no: da:lab.
 A:la:dimidalikiyo: giliyo: man nafa dimidaki,
 fowo: modo: heda:mela:ib, a:la:ta:ga: gio: Godeyo:
 fanda asululia:sa:ga:, ho:lono: tambo gi amio:
 asulufo:ko: ha:na:mela:ib.

11-12 Godeya: ene halaido: malilo: a:ma:yo: gio: halale alitakiyo:, hida:yo: ko:li ko:lilo: yab a:no: ha:sa iliki halale dia:sa:ga:, mo:ta:taki ha:na:melea:kiyo:, naino: Godemo: dulugu sa:la:sen. A:la:gab amio: gio: sagala:sa:ga: Domo:wo: sagalo: to sa:ma:no:wo: o:li da:lab. Eyo: kelego: nafale ko:lo: kaluka:isale enedo:lema:no: a:la:likilo: dimidaefa: a:no: gio:lo: dima:ki ilili alifa:. Kaluka:isale Godeya: enedo:le a:no: ho:len nafale us a:na a:lab.

¹³ Nio: sololi halaido: a:ma: ha:ga a:labiki, Gode eyo: nio: a:ma:la: gasilia:sa:ga:, ene ha:fo:lo: disa: So:wa a:ma: bo:fo:liki, elo: a:lab a:na melea:ki ta:fo:.

¹⁴ So:wa a:na a:la:ta:ga:yo:, nio: sili alitaki, nili mogago:wo: tambo hala:sa:ga: ga:lila: ko:lo:lab.

Keliso e mada wa:la:bdeyo: E

¹⁵ Nio: Godeyo: mo:ba:ba:no: dowo: ko:sega Ya:su Keliso e Gode enen misido: o:ngo: fa:la:dowo:. Godeya: ene so:wa wa:la:bo: E ko:lo:, Godeya:lo: kelego: dimido: we tambo amio:, E misa: iliki bo:fo:lab.

¹⁶ So:wa a:na a:la:ta:ga:yo:, Gode eyo: kelego: tambowo: a:na fa:la:do alifa:. Hebene kelego:wo:lo:, henfelo: kelego:wo:lo:, kelego: nililo: bo:do:l welo:, kelego: nililo: mo:bo:do:l a:no:lo:, ma:mula: kalu o:lia:, mama ko:li ko:lilo: halaido:lo: a:lab a:no:lia:yo: tambo eya a:la:ta:ga: fa:la:do alifa: ko:lo:, eno:le ko:lo:lab.

1:11-12: A:fe 1.19, 3.16 **1:11-12:** A:fe 1.11,18 **1:13:** Luk 22.53,
A:fe 2.2 **1:14:** A:fe 1.7 **1:15:** Yo:n 1.18, 2Kol 4.4

¹⁷ Kelego: tambowo: o:semo: fa:la:dowabikiyo:, E ko:le elen. Kelego: tambowo: ene digi ta:li dofo:likiyo:, ego:le ko:lo:lab.

¹⁸ Kaluka:isale e amilo: kudo: a:no: ene sa:s dowo: ko:lo: iyo: ene do:mo:le dowaki, ili misa:yo: E ko:lo:lab. Do:mo:wa: mela:no: mo:wo: E. E iwalulo: taminde doma:nikiyo:, sowa:sa:ga:lo: daido: amilo: a:ma:la: dasio: wa:la:bo: E.

¹⁹ Godeya: ene mela:no: o:lia: ene man o:lia: a:no:, e amilo: ilili alifo:lab o:leaumbo:, ene So:wa e amio:lo: tambo ilili alifoma:kiyo: sagala:li ta:fo:.

²⁰ Gode eyo: ene So:wa a:na a:la:ta:ga:yo:, Hebene kelego: o:lia: henfelo: kelego: o:lia:yo: tambo e o:lia: ege doma:ki asulo: ko:lo:, Ya:su Kelisowa: ho:bo: ko:lo: i malan amilo: tulo: a:na ilikiyo:, Gode eyo: ni o:lia:yo: ha:fo:wo: a:na disa:.

²¹ Mo:luwo: giliyo: man mogago:le dimida:len ko:lo:, gio: Gode o:lia:yo: gis dia:liki, alobanala: elen.

²² Ko:sega Ya:su Keliso sowo: a:na ilikiyo:, gio: Gode o:lia: a:ege doma:ki dimido: ko:lo:lab. A:la:do: go: a:na ilikiyo:, gio: tililia:ga: ene siwa:la kagayalikiyo:, gio: malilo: dowaki, mogago: o:lia: hala dimidan o:lia: a:no: mada aundo:ma elena ba:ba:ib.

²³ A:la:go: ko:sega gini tilidabu a:no: aiko: ko:lo: mada halale gelo: o:leo:ngo: dofo:lubi. Gio: to nafa ho:gi da:dakiyo: tilidabu ko:lo:, mela:no:wo: dia:nigo:l a:la:asulo: ko:lo:lab. A:la:fo:ko:lo: asulo: a:no: sulu ha:nabena:kiyo:, ta:li dofo: ha:na:lubi. To nafa a:no: henfelo: kaluka:isale

1:17: Yo:n 1.1, 8.58 **1:18:** Ilig 26.23, A:fe 1.22-23, Kala 1.5

1:19: Kolo 2.9 **1:20:** A:fe 1.10 **1:21:** Lom 5.10, A:fe 2.12

1:22: Lom 5.10, A:fe 5.27

tambomo:wo: wida:li ane ko:lo:, gio:lo: to a:no: dabu. A:la:ta:ga: Fo:l ne to a:ma: ene nanogdo: dian kalu fa:la:dowo:.

Fo:l eyo: Kolosi sa:s a:no: asufa:

²⁴ O:go: gi asuwa:takilo: nagalo: dio:l we ne sagalo:l. Mo:wo: Ya:suwa:lo: nagalo: di a:no: semo: ilili alifa:. Sa:so: ene do:mo: ko:lo:, a:no: asuwa:foma:kiyo:, nagalo: heb o:dowab a:no: ni do:mo: wema: dio:l.

²⁵ Gode eyo: ne sa:s usa nanog diaki, gi asuwa:foma:ki ene halaido:wa: da:feyo:. Gio: Godeya: towo: tambo da:da:sa:ga: asululima:kiyo:, ne a:na ta:fo:.

²⁶ Mo:luwo: to a:no: wo:no:le delen ko:lo:, kaluka:isaleyo: tai mio:lo: a:namio: tambo mo:asulo:. Ko:sega o:go: Gode eyo: kaluka:isale enedo:sma: siwa:l amio: kalaba fa:la:do alifa:.

²⁷ Gode eyo: to wo:no:lelo: delen a:no: wida:likiyo:, kelego: nafale to us amilo: da:lab a:no:, Yu kaluka:isalema imo:wo: kalaba walama:no: asulabi wido:. To wo:no:le delen a:no: we, Ya:su Keliso e gi usa a:lab ko:lo:, gio: e o:lia: silikiyo:, Godeya:lo: dimia:no: dinali sio: a:no:, tambo hendele dia:ib.

²⁸ A:la:fo:ko:lo: niliyo: kaluka:isalemo:wo: Ya:su Keliso e ko:lo: fanda wida:lo:l. Niliyo: kaluka:isale i a:no: tambo, Kelisowa dowaki tilidabuwo: halaido: dowo: a:la:likiyo:, Godelo:wa tililia: mia:no: asulab ko:lo:, nio: asulo: nafale kudu ha:naki, imo:wo: hagugo: to sa:lakiyo:lo:, towo: halaido:wo:lo: wida:lo:l.

²⁹ A:no: fa:la:doma:kiyo:, Ya:su Kelisowa: ene halaido: ko:lo: nemo:lo: dimi a:na ilikiyo:, niyo: nanog halaido: we disugulaki dimida:lo:l.

2

¹ Niyo: tilidabu kaluka:isale misilo: mo:ba:dab a:no: ko:lo: asuwa:fa:no: a:lakiyo:, hogo: nanog dia:lo:l a:la:bo: gio: asuluma:ki asulab. Kaluka:isale nelo: mo:bo:do:l a:no: gio:lo:, tilidabu kaluka:isale Laodisia hen amilo: sab a:no:lo:, a:la:ta:ga: tilidabu kaluka:isale ne misilo: mo:ba:ba: a:no:lo:, niyo: a:la:ka asuwa:ta:sen.

² Nanog nilo: dimido:l wema:yo:, tilidabu gililo:wo: halaido: doma:ki go:. A:la:ta:ga: gio: tambo gegelebo: ha:fo:wo: disa:laki, ua gasa doma:ki go:. A:la:gabikiyo: gio: asulo: nafayo: dia:sa:ga:, Godeya: to wo:no:lelo: delen a:ma: ha:go: dinafa fanda asululialikiyo:, gili tilidabuwo: halaido: doma:ki asulo:l. To wo:no:lelo: delen a:ma: ha:go:, Ya:su Keliso we.

³ Asulo: nafale o:lia: asuluma:no: nafa o:lia:yo: tambo Keliso amio:, wa:lifo: ko:lo: a:lab.

⁴ Kalu noma:yo: to nafa ko:li nowo: gio: dik-ili sa:lab amio: tili da:dabena:ki, niyo: to we gimo:wo: a:na so:lo:l

⁵ Mo:wo: ne gi o:lia:yo: mo:dofolo:l ko:sega, asulo: nilo:wo: gi o:lia: ua iliki, gio: Keliso amilo: tilida:dakilo: halale kagayab a:no:lia:, gegelelo: ege dowab a:no:lia:yo:, ne asulaki sagala:liki so:l.

Kaluwa: towo: mo:kudu ha:naki, Ya:su amio: mela:no:le dia:ib

⁶ Giliyo: Ya:su Kelisowo: gili Alande doma:kilo: ta:fo: o:leaumbo:, gio: ho:lono: tambo e o:lia: iliki ha:na:lubi.

⁷ Gio: i tef ko:lo: hen amilo: tiha:nan o:leaumbo:, E amio: a:la:kudaki bowo: tina:bi. A:la:ta:ga: a ko:lo: aiko: halaido: wa:l amilo: dian o:leaumbo: gili tilidabuwo: e wa:la dia:bi. A:la:galikiyo:, nililo: gimo:lo: wido: o:leaumbo: gili tilidabuwo: halale anayakiyo:, sagalo: towo: gi amio: wa:litakiyo: ala handaloma:ib.

⁸ Gio: dinafa dowa:bi. Kalu nolba:yo: dikili sa:lakiyo:, madali to ko:li ko:lilo: a:no: gimo:wo: walama:ib. To a:no: ema:muwa: asulo:wa a:la:ta:ga: fa:la:dowakiyo:, henfelo: wema: man delen a:no: ko:lo: kudu ha:nakigab. Ililo: to widab a:ma:yo: gio: dibolo amilo: to:lolo:wo: auma:ib ko:lo:, gio: to a:no: kudu ha:nabena:ki dinafa dowa:bi. To a:no: Keliso eya a:la:ta:ga:yo: mo:fa:la:dowab.

⁹ Keliso e kalu dofo:labi, kelego:wo: tambo Gode amilo: wa:lifo:lab a:no:, e amio:lo: wa:lifo: ko:lo: a:lab.

¹⁰ Gio: Ya:su eya kudufo:labikiyo:, eyo: gi amio: tambo ilili alifa:. Keliso e, mama ko:li ko:lilo: halaido:lo: a:lab a:ma: misa:yo: E ko:lo:lab.

¹¹ Gio: eya kudabiki, eyo: gili do:go:fo: a:na hege gede alifa:. Elo: dimido: a:no: kaluwa:lo: do:go:f hege gedean o:mba. Keliso eyo: do:mo:wa:lo: asulakilo: mogago: dimida:len man a:no:, gio: ga:li mesea:ki sili alifa:. Kelisowa:lo: do:go:fo: hege gedean man hendeleyo: o:m.

¹² Gio: ho:n amilo: to:lolab a:namio:, Ya:su o:lia:

hen daido:wa difa:. A:la:ta:ga: Ya:sulo: dasi alifa:
Gode a:ma: ene halaido: a:namio:, gio: tilidabu
ko:lo:, gio:lo: e o:lia: a:ma:la: dasi alifa: ko:lo:lab.

¹³ Tamin amio: gili do:mo:wa:lo: asulakilo: mo-
gago: dimida:len man a:no: semo: dila: amio:,
gio: man mogago: dimida:liki sowo: o:ngo: elen.
Ko:sega o:g a:namio: Gode eyo: nili mogago: dim-
ida:len a:no: tambo hala:sa:ga: ga:lila: ko:lo:, nio:
Keliso o:lia: a:ma:la: dasi alitakiyo:, mela:no: ta:fo:.

¹⁴ Ele difa: a:ma:yo: nio: mo:walila:sa:ga:, nililo:
mogago: dimida:len a:no: kalaba dia:taki, nio:
mewa:l ha:g a:na elen. Ko:sega Gode eyo: mewa:l
a:no: i malana alu alitaki tambo dila:.

¹⁵ I malan a:na ilikiyo:, Gode eyo: mama
ko:li ko:lilo: a:lab a:ma: ene halaido: a:no:
o:ngo:malo:ngo: ta:fo: ko:lo:, iyo: tambo tiniakiyo:,
kaluka:isaleya: siwa:l amio: sendeloma:ki ta:fo:.

*Nio: Keliso o:lia: sowo: ko:lo: henfelo:wa: eleyo:
mo:kudu ha:na:niki*

¹⁶ A:la:fo:ko:lo: ma:n ma:no: doba:da:yo:lo:, ho:n
ma:no: doba:da:yo:lo:, ho:len alan amilo: gulugu-
lulan a:namida:yo:lo:, ele ho:gi amilo: gulugul-
ulan a:no:lo:, a:la:ta:ga: Ha:fo:lo: Dowan ho:len
a:no:lo:, kalu nolba:lo: ele dia:tab a:namio:, iliyo:
gio: mo:alobanama:ki dowabi.

¹⁷ Ele a:ma:yo: kelego: tif amilo:
fa:la:doma:nigab a:no: ko:lo: mama dowan o:ngo:
dedaki dimido:. Ko:sega hendele a:no: Ya:su
Keliso e ko:lo: a:lab.

¹⁸ Kalu nolba:yo: gilo:wa fa:la:dowakiyo:
a:la:sa:ma:ib, “Gio: go:no:n a:ma:la:yo: ha:ga

dowaki, ma:mula: kalumo: gulugululaki wabuluma” a:la:sa:ma:ib. Iliyo: a:la:sa:ma:ib, “Niyo: Godeya a:la:ta:ga:yo: ho:le ba:ba: ko:lo: to nilo: wido:l we mada dinafa da:da:bi,” a:la:sa:ma:ib. Ko:sega giliyo: kalu o:ngo:ma:yo: gio: wa:la: sanama:kiyo: ta:ta:so:bo. Kalu i o:ngo:wo: inido: asulo:wa ilikiyo:, enena:ma:la:yo: madali kailakigab.

¹⁹ Kalu i a:no: misa: a:namio: mo:kudo: ko:lo: a:lab. Nili misa:yo: Ya:su Keliso E. Nili do:mo: amio: moma o:lia: kagoman o:lia:yo: tambo kudu alifelo: ko:lo:, nili misa: a:na a:la:ta:ga:yo: Gode eyo: nili do:mo: we halaido:wo: dimiab amio: tambo anama:ki ta:ta:sen.

²⁰ Gio: Keliso o:lia: sowabikiyo:, eyo: henfelo: man wema:yo: gio: mo:bo:fo:melea:ki sili alifa:. A:la:fo:ko:lo: gio: henfelo: man wema: ha:g amio: o:a:lab o:ngo: dowakilo: kudu ha:nab ko mo:wo: ha:?

²¹ Henfelo: wema: eleyo: we. Kelego: we gola:so:bo! A:no: na:so:bo! Kelego: nowo: ta:lia:so:bo!

²² Ele a:ma:yo: henfelo: kelego: bo:elo: mogaila:ma:no: a:namida: sa:laki difa:. Ele o:leo:ngo:wo: kaluwa a:la:ta:ga: fa:la:dowo:.

²³ Ele o:leo:ngo:wo: kaluka:isaleya:yo: “We nafa, hendele asuwa:fa:nigabo:lo:b” a:la:asulo:. Kaluka:isale elelo: kudu ha:nab i a:ma:yo:, eleyo: tambo mada dinafa kudu ha:na:niki a:la:sa:la:sen. Inina:ma:la:yo: madali wa:la: sa:ndaki, eleyo: a:na difa:. A:la:ta:ga: ini do:mo:wo: halaido: bo:fo:melea:kiyo:, eleyo: ko:li ko:lilo: dila:. Ko:sega

ele a:ma:yo: nili mogago: dimidama:no: asula:sen
a:no: mada mo:ka:la:lab.

3

Man mo:luwo: a:no: ta:ta:sa:ga:, ho:gile dima

¹ Gode eyo: gio: Keliso e o:lia: a:ma:la: dasi
alifa: ko:lo:, giliyo: kelego: Hebene halomilo: a:lab
a:no:ko: mada alan asula:lubi. Iwalu halonamio:
Keliso e misa: siliki, Godeya: ene dagi ililiba sab.

² Henfelo: wenamilo: da:lab kelego: we
mo:asulaki, iwalulo: da:lab kelego: halo ko:lo:
mada asulufo:lubi.

³ Mo:wo: gio: sowo: ko:lo:, gi mela:no:le a:no:
Kelisowa wo:no:le dia:fo:liki, Gode o:lia: dowo:
ko:lo:lab.

⁴ Keliso e gili mela:no: mo:wo: E ko:lo:, E kalaba
fa:la:dowalikiyo:, gio:lo: e o:lia: ene ho:len malilo:
o:lia: kalaba fa:la:doma:ib.

⁵ A:la:go:ko:lo: gililo: man mogago:
dimidama:no: asula:sen a:no: sana sowa:bi.
Man a:no: we. Uwo: dian mano:, heyo: mano:,
do:mo:wa:lo: dimidama:no: asulan mano:, man
mogago: dimidama:no: asulan mano:, meselan
mano:, i a:no: o:m. Meselan man a:no: madali
Godemo:lo: gulugululan o:ngo: ko:lo: a:lab.

⁶ Man dimidan a:na a:la:ta:ga:yo:, Godeya: ga-
dio:wo: tima:nigab.

⁷ Tamin amio: gili mela:no:wo: a:na elen ko:lo:,
giliyo: man a:no: dimidafo:ko: dowa:len.

⁸ A:la:dimida:len ko:sega, o:go: giliyo: man we o:ngo:wo: tambo dila:bi. Gadian mano:, kulfa:yan mano:, nowo:mbo:lo: mo:bean mano:, sada:dano:, a:la:ta:ga: wa:sa:le sa:lano:, tambo kata:ta:bi.

⁹⁻¹⁰ A:la:ta:ga: giliyo: gegelebo: madaliyo: dikili sa:la:so:bo. Mo:wo: gili mogago: dimidama:no: asula:sen man a:no: tambo dugula:sa:ga:, man ho:gile a:no: gi amio: kalifa:. Gode eyo: gio: ho:gi kaluka:isale fa:la:do alifa: ko:lo:, giliyo: e mada asulufo:liki, enen misido: o:ngo: fa:la:doma:ki, eyo: asulo:wo: gimo:wo: dimifo:ko: a:lab.

¹¹ Keliso eyo: nio: ho:gile fa:la:do alifa: ko:lo:, nio: tambo imilo: dowab. Yuda kaluka:isale o:lia: Gilig kaluka:isale o:lia: us amio: eleyo: aundo:ma. A:la:ta:ga: do:go:fo: hege gedeo: kalu o:lia: mo:hege gedeo: kalu o:lia:yo: ko:li a:la:bo: asula:so:bo. Ko:na: kaluwa:le, to ko:lilo:lo: sa:lan kaluwa:le, madalilo: nanog dian kaluwa:le, enena:ma:la:lo: bo:fo:lowan kaluwa:le, iyo: tambo imilo: dowab. Ko:sega alan kelego: a:no: mo:wo: Ya:su Keliso e ko:m, a:la:ta:ga: e ni usa tambo a:lab.

¹² Gode eyo: gi o:lia: ha:fo:wo: disa:la:sa:ga:, gio: malilo: kaluka:isale dowabiki, eno: a:la:liki da:feyo: ko:lo:, giliyo: mano: we o:ngo: dimida:lubi. Nofolano:, nowo:mbo:wo: man nafa dimidano:, go:no:n ge ha:ga dowano:, no o:lia:lo: ha:sa dowano: a:la:ta:ga: bo:ebo: mo:iligan mano:, gio: a:no: ko:lo: tambo kudu ha:na:lubi.

¹³ A:la:ta:ga: gio: gegelebo: mo:mo:beaki, kalu

noma:lo: gemo:lo: hala dimidab a:no: ga:lila:lubi.
Alan Keliso eyo: gili mogago:wo: hala:sa:ga:lo:
ga:lila: o:leaumbo:, giliyo:lo: a:la: halaki ga:lila:bi.

¹⁴ A:la:ta:ga: wa:la:b kelego:wo: we. Giliyo: kalu
nol o:lia:yo: ha:fo:wo: disa:la:lubi. Man a:ma:yo:
kaluka:isaleyo: ua kegene kudu alitaki, asulo:
imilise doma:ki ta:ta:sen.

¹⁵ Gio: tambo Kelisowa: ene do:mo: heb
ko:lo:, gegelebo: ha:sa doma:ki Gode eyo: gio:
a:na ho:ido:. A:la:fo:ko:lo: Kelisowa: ene ha:sa
dowan man a:ma:yo: gio: tambo bo:fo:melea:ki
ta:ta:bi. A:la:ta:ga: giliyo: Godemo:wo: mada o:m
a:la:sa:la:lubi.

¹⁶ Kelisowa: ene to a:no: gili asulo: usa amio:
ililita:ga: doma:ki ta:foma. Gio: nowo:mbo:wo:
widaki, a:la:ta:ga: gegelebo: digala:lubi. A:la:ta:ga:
gio: Godemo: sagalakiyo:, Godeya: gisalo: bugo:
amilo: da:lab a:no:lo:, gulugululakilo: gisalo:
mo:lan a:no:lo: mo:la:lubi.

¹⁷ Gili mego:fa: to sa:lakiyo:lo:, nanog dim-
idakiyo:lo:, kelego: gilo:lo: dimidama:no: a:no:
tambo, Alan Ya:su Kelisowa: wiya dimida:lubi.
A:la:ta:ga: ene wiya ilikiyo:, Do Godemo:wo:
sagalaki, mada o:m a:la:sa:la:lubi.

Kaluka:isale no o:lia:yo: ege doma:no: mano: we

¹⁸ Ga indo: giliyo:, ge kaluwa: ha:ga dowabi.
Kelisowa: siwa:l amilo: man nafa ko:lo: dimi-
dama:no:wo: o:m.

¹⁹ Kalu galo: di giliyo:, ga: gayo: alan asulaki,
ha:fo:wo: disa:la:bi. Ga: ga o:lia:yo: ha:sa dowaki
diboda:so:bo.

3:14: Lom 13.8-10 **3:15:** 1Kol 12.27, A:fe 4.4, Fili 4.7 **3:16:**
A:fe 5.19 **3:17:** 1Kol 10.31, A:fe 5.20 **3:18:** A:fe 5.22 **3:19:**
A:fe 5.25

²⁰ So:wale giliyo: go:l dia: go:lia:ma: towo: di-nafa kudu ha:na:lubi. Man a:ma:yo: Alano: sagale alifa:ib.

²¹ Iya i giliyo:, go:no: so:wagalino: hida:yo:wo: dowabena:kiyo:, giliyo: mo:bema:no:wo: dim-ida:so:bo.

²² Madali nanog dian kalu giliyo: gelo: bo:fo:lowan kaluwa:lo: to sa:labo: tambo dinafa kudu ha:na:lubi. Giliyo: nanogo: halaido: dimidakiyo:, bo:fo:lowan kalu eyo: gelo: bo:fo:lab ho:len a:namio:, e sagale alifa:no: a:no:ko: asulakiyo: nanog dimida:so:bo. Ko:sega elo:malamio:lo: gio: Gode Alano: tagilaki ha:ga dowakiyo:, ge nanogo: halaido: dia:lubi.

²³ Nanogo: tambo giliyo: dimidakiyo:, nanogo: halaido: diaki dimida:lubi. Giyo: ne henfelo: kaluwa: nanog dimido:l a:la:bo: mo:asulaki, Alan Ya:suwa: ene nanog dio:l a:la:asulaki dia:bi.

²⁴ Giliyo: a:la:asulo:, tif amio: Alan eyo: wa:l dimiakiyo:, kelego: nafaleyo: gemo: dimia:ib. Gio: Kelisowa: ene nanog dimida:lab ko:lo:, gi misa: kalu hendeleyo: e ko:m.

²⁵ Kalu abeyo: mogago:lo: dimida:lab a:no: ene mogago: dimido: a:ma: wa:lo: dia:ib. Gode eyo: kaluka:isale tambomo:wo: mano: imilo: a:la:ka aloba:da:sen.

4

¹ Madali nanogdo: dian kalu a:ma: misa: kalu gio:, gelo: bo:fo:mela:no: hendeleyo: Hebene a:lab a:la:asulakiyo:, go:no:n nanog dian kalu a:no: di-nafa bo:fo:liki, imo:wo: man digalo:le dimida:lubi.

Godemo: dulugu sa:lakiyo;, mano: digalo: kudu ha:na:lubi

² Ho:lenu: tambo giliyo: Godemo:lo: to sa:lan man a:no: halale kudu ha:naki dulugu sa:la:lubi. Giliyo: Godemo: to sa:lakiyo;, gili asulo:wo: mo:beo:lo:ma iliki, sagalaki dulugu sa:la:bi.

³ A:la:ta:ga: giliyo: Godemo: to sa:lakiyo;, niyo:lo: asuwa:foma:ki dulugu sa:la:bi. Niliyo: Kelisowa: ene to tamin amilo: wo:no:lelo: delen a:no: kalab amilo: sa:ma:no:wo: togo: kolaefoma:kiyo;, dulugu sa:la:bi. Kalu nolba:yo: to a:no: da:ba:no:wo: mo:beakiyo: iliyo: ne dibolo wena to:lolo:.

⁴ To hendele da:lab a:no: niyo: fanda sama:ki Godemo: dulugu sa:la:bi.

⁵ Giyo: ha:la: kaluka:isale o:lia: dowakiyo;, asulo: gililo:wo: nafale asulaki, mano: digalo:le dimida:bi. Giliyo: kalu nolbo:lo: Godeya: man walama:no: a:no: ho:lenu: tambo dimidalia:sa:ga: a:na wida:lubi.

⁶ Giliyo: kalu nol o:lia:yo: ha:fo:wo: disa:fo:liki towo: a:na sa:lakiyo;, kalu nolba:yo: sagala:likilo: da:ba:no: a:no: ko:lo: sa:la:lubi. A:la:galikiyo;, gilo: a:ma:la: to sa:ma:no:wo: nafale da:ba:no: a:no: ko:lo: o:li sa:ma:ib.

Sagalo: to sio:

⁷ Niyo: Tikikus e gilo:wa iliga:to:l ko:lo:, eyo: ne amilo: fa:la:dowo: a:no: gimo:wo: tambo mal-olomea:ib. Niliyo: nao e mada alan asulo:, a:la:ta:ga: e negele nanogo: imilika diaki, Alana: ene nanogo: nafale dia:sen.

4:2: A:fe 6.18, Fili 4.6 **4:3:** Lom 15.30, A:fe 6.19 **4:5:** A:fe 5.15-16 **4:6:** A:fe 4.29, 1Bid 3.15 **4:7:** A:fe 6.21

⁸ E gilo:wa hamana:kilo: iliga:to:lo: mo:wo: we. Eyo: gili tilidabuwo: halale alifoma:ki, a:la:ta:ga: nio: a:la: sabo:lo:b a:la:bo: gio: asuluma:ki a:na iliga:to:l.

⁹ Niyo: Onesimus e Tikikus o:lia: gilo:wa iliga:to:l. Onesimus e gi o:lia:yo: amisa:no: imilise ko:lo:, e Keliso amio: kudu ha:na:sen ko:lo:, negelelo: ha:fo: disa: kaluwo: e. A:la:go:ko:lo: kalu a:la: wema:yo: kelego: wilo: fa:la:dowo:wo: gimo:wo: tambo malolomea:ib.

¹⁰ Alistakus e ne o:lia: dibolowa siliki, eyo:lo: gimo:wo: sagalo: towo: saga:tab. A:la:ta:ga: Banabasa: eneso:g Mak eyo:lo: gimo:wo: sagalo: towo: saga:tab. E gilo: amio: yalega, nilo: to gimo:lo: saga:fo: o:leau dimidaki, e dinafa sagala:liki tili-dowa:bi.

¹¹ A:la:ta:ga: kalu nowo: Ya:su, ene wi nowo: Yastus, eyo:lo: gimo:wo: sagalo: towo: saga:tab. Ne o:lia:lo: Godeya: ene nanogdo: dia:sen kalu us wenamio:, kalu otalen a:no:, Yu kalu ko:lo:, Ya:su amilo: tilidabuwo: i o:m. Iliyo: ne asuwa:taki, halale alita:sen.

¹² Giasi kalu nowo: Ebafeles eyo:lo: gimo:wo: sagalo: towo: saga:tab. Gio: Gode elo: asulab au kudu ha:naki, kelego:wo: tambo fandalia:sa:ga: digalo:le iliki, tilidabuwo: halaido:le doma:kiyo:, Ebafeles eyo: ho:lono: tambo gio: Godemo: dulugu sa:la:lab.

¹³ Eyo: gio:lo: a:la:ta:ga: tilidabu kaluka:isale Laodisia o:lia: Hialabolis amisa:n a:namilo: sab

a:no:lia: asuwa:ta:likiyo:, nanogo: halaido: dim-ida:lab. A:no: ne ba:ba: ko:lo: so:lo:l.

¹⁴ A:la:ta:ga: Demas o:lia:, mulumulo:lo: mean kalu, nili mili Luk e o:lia:ma:yo: gimo:wo: sagalo: towo: saga:tab.

¹⁵ Giliyo: nao i Laodisialo: sab imo:wo: sagalo: towo: saga:tabeka: a:la: sa:la:biyo:. A:la:ta:ga: ga Nifa o:mo:wo:lo:, Keliso kaluka:isale e ayamilo: kegea:sen o:mo:wo:lo: niyo: sagalo: towo: saga:tabeka: a:la: sa:la:biyo:.

¹⁶ Giliyo: ni mo:fo:s sa:sa:lo: iliga:to:l ko: agela:sa:ga:yo:, Laodisia sa:s o:mo:wo:lo: agelema:ki iliga:ta:bi. A:la:ta:ga: mo:fo:s ko:lo: nilo: Laodisialo: iliga:to:l a:no: giliyo:lo: dia:sa:ga: agela:biyo:.

¹⁷ Giliyo: Akibus emo:wo: a:la:sa:la:bi, “Alan elo: nanog gemo:lo: dima:kilo: dimi a:no: mada ditandala:ma:no: asula:bi.”

¹⁸ Ne Fo:l, ni sagalo: to imilise we, no:no:n dagiya: sa:sa:liga:to:l. Giliyo: ne dibolowa o:sabo:lo:b a:la:asula:bi. Godeya: ene ha:fo: disa:lan a:no: gi o:lia: dowo:biyo:.

**Godeya: To Nafayo: We
The New Testament, Genesis, and Ruth in the Kaluli
language of Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Kaluli long
Niugini**

copyright © 1998-2022 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kaluli

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-09-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 30 Sep 2024

b1d455ca-c4bb-5822-b79f-8fad97c5b77